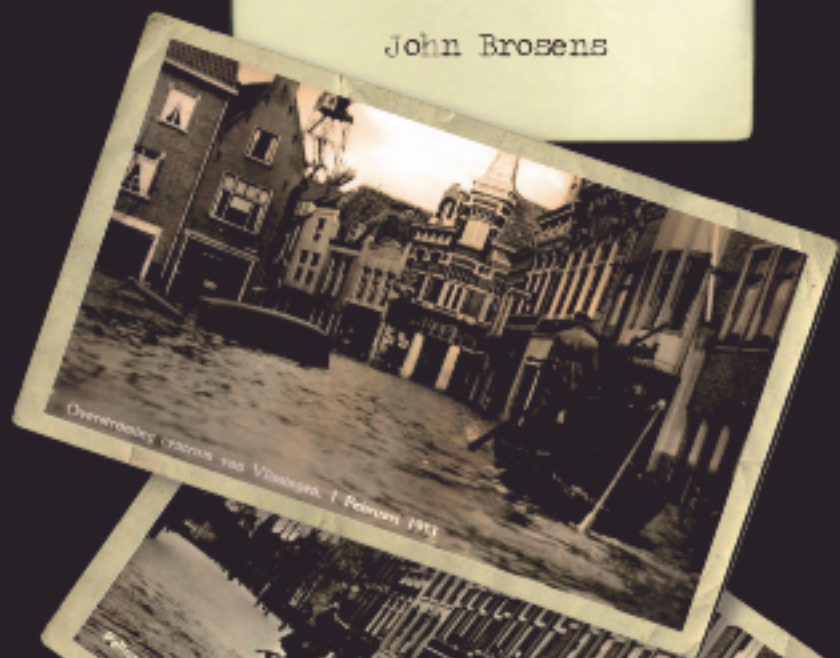

Peddelen in de Palingstraat

Een verhaal over de ramp van 1953

John Broens

Peddelen in de Palingstraat

Een verhaal over de watersnood in Zuidwest-Nederland, 1953

John Brosens

Peddelen in de Palingstraat

*Een verhaal over de watersnood in Zuidwest-Nederland,
1953*

Peddelen in de Palingstraat – Een verhaal over de watersnood in Zuidwest-Nederland, 1953
© John Brosens, 2003, 2013 (www.johnbrosens.com/secretariaat@johnbrosens.com)
© Uitgeverij PMA, 2013
© Foto omslag: Erven Dert, Vlissingen (www.vlissingen.nl/Gemeentearchief/Beeldcollectie)
© Foto auteur: Diny Brandenburg
Lay-out: Paul Timmerman, Amersfoort

ISBN/EAN: 978-90-78840466

NUR-code: 193, 212, 242

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een gedigitaliseerde gegevensverzameling worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Desondanks kan de afwezigheid van eventuele zet- en/of drukfouten, dan wel onnauwkeurigheden en/of onvolkomenheden, niet worden gegarandeerd. De auteursrechthebbende aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventuele zet- en/of drukfouten, dan wel onnauwkeurigheden en/of onvolkomenheden.

Deze publicatie is verzorgd door Uitgeverij PMA, Postbus 60, 5680 AB Best. Voor informatie over onze activiteiten ga naar: www.pma.nu of bezoek ons op: Facebook, Hyves, Youtube, Twitter of Pinterest.

ISBN/EAN: 978-90-78840466

NUR-code: 193, 212, 242

© PMA Publishers, 2013

Notwithstanding the exceptions stated in or pursuant to the Copyright Act, no part of this publication may be reproduced and/or published by means of printing, photocopying, microfilm or any other manner, nor stored in a digital database, without the prior written permission of the copyright owner.

This publication has been compiled with the utmost care. Nevertheless, the absence of any typesetting and/or printing errors or inaccuracies and/or imperfections cannot be guaranteed. The copyright owner accepts no liability whatsoever for the consequences of any typesetting and/or printing errors as well as inaccuracies and/or imperfections.

This publication has been compiled by PMA Publishers. For information about our activities, go to our website on www.pma.nu or visit us on: Facebook, Hyves, Youtube, Twitter or Pinterest.

*Met speciale dank aan Dennis Elenbaas en Edith Zuiderent.
'Peddelen in de Palingstraat' is een fictief verhaal waarin
autobiografische elementen zijn verwerkt.*

*Voor allen die in 1953 de gesel van
de Noordzee hebben gevoeld*

Luctor

*Zij hebben het water voor land doen wijken
In een lang en verbitterd gevecht
Met havens en kaaien en machtige dijken
De golven voorgoed geknecht*

*Zij bedwongen de woedende zee
En schiepen een regelrecht wonder
Zij gaven de wereld een boodschap mee:
Zeeuwen krijgt niemand er onder*

1 Zwarte bergen

Het was de laatste dag van januari 1953, een zaterdag. Het was net na half zeven en al behoorlijk donker. Jas en Fanny lagen languit naast de dikke balken van een aanlegsteiger, onzichtbaar weggekropen aan de oever van het Kanaal door Walcheren. Ze keken naar de overkant van de kade, waar de kolenopslagplaats van de PZEM was. De wind waaide guur door de straten van Vlissingen. De temperatuur was zo laag dat het gras onder hen stug en ijsig aanvoelde.

Jas verschoof de twee jute zakken die met een touw aan elkaar geknoopt om zijn hals hingen. Ze schuurden onaangenaam over zijn vel. Hij draaide zijn hoofd voorzichtig opzij en keek naar het zwarte kanaalwater schuin onder hem. Het koelwater van de turbines in de fabriek kwam onder deze steiger in het kanaal uit en dat was altijd lekker warm. Daardoor liep het zwemseizoen hier tot wel half oktober uit. De meeste kinderen van de twee straten bij het kanaal zwommen op hun vierde al als ratten. Dat moest wel als je aan de waterkant opgroeide. Ze leerden het van elkaar: eerst zwemmen op z'n hondjes, dan de schoolslag, tenslotte drijven op je rug en trappen met je benen.

Maar nu was het koud. Jas keek naar het eind van de aanlegsteiger, waar een kajuitbootje lag afgemeerd. Het dobberde onrustig. Er brandde geen licht, dus was er niemand aan boord. Dat was maar goed ook, want Jas en Fanny konden vanavond geen pottenkijkers gebruiken.

Fanny volgde zijn blik, begreep waar hij aan dacht en glimlachte. Ze duwde de kraag van haar jas omhoog en wees naar de kolenopslagplaats. Ze hadden afgesproken dat ze zouden toeslaan als er een kwartier lang niemand op de kade te zien was geweest. Jas knikte. Ze kwamen overeind, staken de kade over en liepen naar de betonnen muur. Daar hielden ze stil. Twee paar ogen keken behoedzaam in het rond. Boven het geraas van de wind uit klonk even het klagend geroep van een meeuw die nog te onrustig was om een schuilplaats voor de nacht te zoeken.

Gisteren was in de loop van de morgen aan de steiger een kolenboot aangekomen. De grote hijskraan van de elektriciteitscentrale stond al ongeduldig te wachten, hoog op de stellage boven de kade. De grote grijper had in een paar uur de buik van de schuit leeggehaald, heen en weer zwaaiend en open en dicht klappend als de gulzige bek van een roofvogel. De opslagruimte naast de PZEM was in één middag van een kale woestijn veranderd in een zwarte berg met drie toppen.

De oude Guus van Oorscot – die helemaal alleen in de eerste houten noodwoning op de Singel woonde – stond al klaar toen het lossen van de boot op het einde liep. Hij had een grote schep en een bezem bij zich. En een paar lege kolenzakken. Om halfvier was het karwei af. De hijskraan trok zich terug en Guus toog aan het werk.

De brokken steenkool die bij het lossen op de keien waren gevallen schepte hij op en nam hij mee naar huis. Twee zakken vol, en niemand die er iets van zei.

Toen Fanny uit school kwam had ze er even naar staan kijken. De kolen die los boven op de brede muur lagen brachten haar op een idee. Ze had er met Jas – die eigenlijk Jasper heette, maar alleen zijn vader noemde hem zo – over gepraat. En Jas maakte er meteen een plannetje van: als ze nu eens op de muur zouden klimmen en de kolen die daar los op de rand lagen een handje hielpen? Het was daar net breed genoeg om op te lopen. Het moest doodsimpel zijn ze met je voet aan te tikken zodat de steenkolen op straat vielen, net als tijdens het lossen die middag. De bewoners van de noodwoningen aan de Singel waren straatarm. Waarom zou alleen Guus van Oorschot, die niet eens een gezin had, helemaal voor nop steenkool mee naar huis mogen nemen?

Jas duwde zijn rug tegen het beton en vouwde zijn handen tot een kommetje. Fanny zette haar linkervoet er in en stapte via zijn schouder boven op de muur. Jas klemde zijn tanden stevig op elkaar. Ze had geen noemenswaardig grote voeten, maar de randen van haar schoenen deden behoorlijk pijn. Boven zijn hoofd liep Fanny op de muur. Ze schopte behendig met haar voeten tegen de zwarte brokken. Jas volgde. Met handige bewegingen bewoog hij de jute zak van links naar rechts. Zo ving hij alles op wat over de rand naar beneden viel. Binnen een paar minuten waren beide zakken vol.

'Stoppen! Daar komt iets aan!' riep Fanny plotseling, en meteen sprong ze naar beneden. Ze grepen beiden een zak en sleurden die over de keien naar de waterkant.

Ze ploften neer in het koude gras naast de aanlegsteiger.

'Wat...?'

'Ik zag het schijnsel van koplampen! Er komt een auto aan!'

Nu zag Jas het ook.

Met een kalm gangetje kwam er over de kinderkopjes van de kade een donker busje aan.

'Politie, geloof ik,' fluisterde Jas met een hoog stemmetje.

'Vlug, we pakken allebei een kolenzak! We schuiven alles onder de steiger.'

Het busje minderde vaart en stopte, nog geen acht meter bij hen vandaan. Tussen de kolenzakken greep Fanny een hand van Jas. Ze begon sneller te ademen en hoorde dat Jas dat ook deed. Zouden ze gezien zijn?

'Sst!' siste ze.

Even later klonk het geluid van laarzen boven hun hoofden.

'Hij lag er aan het eind van de middag ook al,' zei een harde mannenstem. 'Maar ik geloof niet dat er iemand aan boord is.'

'Verboden af te meren is verboden af te meren. Klim er eens op, Karel. Ik wil het zeker weten...'

Jas haalde opgelucht adem. Het was niet om hen te doen. Het enige wat nu telde was: doodstil blijven liggen en niet niesen of zo. Hij draaide zijn hoofd naar Fanny. Ze hield een wijsvinger voor haar mond. Aan het eind van de steiger klonk een metalen klik. Er gleed een stevige lichtbundel langs het bootje. De ogen van Jas en Fanny volgden de baan van het licht. 'Eendracht III', stond er met zwierige letters op de achtersteven. De lichtstraal daalde heen en

weer zwaaiend het trapje af en scheen een paar keer gevaarlijk in hun richting. De voetstappen van de politieman weerklonken hol op het dek, gevolgd door het scherpe tikken van een ring op een ruitje.

Twee keer. Drie keer.

'Niemand thuis zeker?' klonk de stem op de steiger.

'Niks. Als we verder geen meldingen krijgen gaan we hier aan het eind van onze dienst nog maar eens langs.'

De lamp ging uit. Jas zag een donkere gedaante scherp afsteken tegen de zwartgrijze lucht. Met krachtige bewegingen beklom de politieman de ijzeren ladder. Opnieuw klonken er voetstappen boven hun hoofden, maar nu in tegenovergestelde richting. Daarna hoorden ze de motor van het busje starten. De bestuurder gaf een paar keer flink gas en reed weg in de richting van de Keersluisbrug. Het geluid werd snel zwakker. Tenslotte was er weer alleen het razen van de wind.

'Tot hoe laat hebben politieagenten dienst?' vroeg Jas.

'Geen idee. Maar als ze hier pas aan het eind van de avond weer terugkomen hebben wij nu alle tijd.'

'Laten we toch nog maar even wachten tot we zeker weten dat de kust veilig is.'

Daarna vulden ze ook de zakken die Fanny bij zich droeg, nog sneller dan de eerste twee; ze werden er handig in. Ze sleepten er elk een naar de waterkant en transporteerden vervolgens alles over de stenen glooiing, uit het zicht van de weg, vlak langs de nijldige golven, tot het punt waar de Singel op de kanaaldijk uitkwam. Daar gingen ze naar boven. De lange rij noodwoningen was alleen te

zien omdat er hier en daar licht door de vensters scheen. Op dit deel van de Singel was er geen straatverlichting.

De wind nam nog steeds in kracht toe. De oude zilverpopulieren achter de huisjes zwiepten met veel geknars en gepiep heen en weer. Op het moment dat Fanny en Jas er tussendoor liepen klonk er boven hun hoofden een luid gekraak. Twee dikke takken vielen naar beneden en kwamen achter hen terecht. In een reflex trokken de twee hun hoofden in.

‘Dat liep goed af!’ lachte Fanny. Ze hapte tegen de wind in naar adem.

Toen Jas om half acht het kleine keukentje binnen stapte was zijn moeder juist bezig om koffie op te schenken. De twee zakken met kolen stonden veilig in het schuurtje.

‘Maar jongen toch! Wat zie je er uit! Je bent pikzwart!’

Met een harde klap zette ze het keteltje met kokend water terug op de gaspit. De deur naar de kamer stond open. Jas zag hoe zijn vader met een boek onder de schemerlamp zat. Hij legde het langzaam neer en keek hem aan. Er twinkelde iets in zijn ogen, zag Jas, de schittering die hij zo goed kende als zijn vader hem er weer eens tussen nam.

‘Nou,’ begon hij met zijn lage stem. ‘Hoe zit dat, Jasper? Wat heb je nu weer uitgespookt?’

‘Kijk maar eens in de schuur, pap!’

Zijn vader stond op en kwam op hem af. Een kleine man van halverwege de dertig, al een beetje kalend, maar stevig gespierd. Hij werkte op scheepswerf De Schelde als kraanmachinist. ‘Ik heb

de hoogste baan van iedereen in deze stad!’ schepte hij graag op. Nu liep hij zwijgend naar buiten, zijn vrouw en zoon achter zich aan.

In het schuurtje was geen elektriciteit. Aan een spijker links naast de deur hing een knijpkat, een lantaarn zonder batterijen die licht gaf zodra je met een regelmatig ritme in het handvat kneep. Jaspers vader zag de twee kolenzakken staan. ‘Zo,’ zei hij zacht.

‘Zo. Hoe kom je daar aan?’

Jas vertelde het hele avontuur van begin tot eind. ‘Tja,’ zei zijn vader tenslotte, ‘Als het heel de nacht zo stormt als het nu doet komen die kolen toch wel op de straatstenen terecht!’

Dat was Jas helemaal met hem eens.

‘Kleed je uit, en wassen!’ riep zijn vader. ‘Al het zwart moet er af! Viespeuk! Je lijkt wel een stoker op de wilde vaart!’

Een kwartier later lag Jas schoongeboend in zijn bed en dacht hij nog eens na over de belevenissen van die avond. Fanny was al dertien, twee jaar ouder dan hijzelf. Ze was heel anders dan hij. Fanny was een Juffrouw Praatgraag, terwijl Jas eerder zwijgzaam was. Ze begon de dag altijd met haar vuurrode haren netjes bijeen gebonden tot een paardenstaart, maar kwam steevast uit school met een wild wapperend kapsel. Jas had donker haar, kortgeknipt met een scherpe scheiding aan de linkerkant. De meeste jongens uit de buurt vonden het nogal belachelijk dat hij zo vaak met haar optrok. Op woensdagmiddag, als ze vrij van school hadden, zwierven ze samen langs de havens of langs het strand. Vorige week waren ze helemaal langs het kanaal naar Middelburg gelopen. Heen op het Jaagpad, terug over de dijk. Fanny was leuk gezelschap. Je kon met haar

lachen. Wat kon het hem schelen dat de broertjes Weijermans hem voor 'meidengek' uitscholden.

In het kleine huiskamertje legde Moeder haar Margriet weg. 'En toch ben ik het er niet mee eens, Bert. Volgens mij is het een vorm van stelen.' Ze krabbelde met een breipen aan de achterkant van haar linkerarm. Dat deed ze altijd als ze ergens over nadacht. Ze had stevige armen, die des te meer opvielen omdat ze altijd – zomer en winter – jurken met korte mouwen droeg.

'Het is maar hoe je het bekijkt,' filosofeerde haar man. 'Niemand van de PZEM zal die paar kooltjes missen. En wij kunnen ze best gebruiken. Wat betaal je vandaag de dag niet voor een zak kolen!'

'Vijftien gulden.'

'Nou dan. Heeft die jongen ons mooi dertig gulden bespaard, Mar!'

'En toch vind ik ...'

'Misschien heb je gelijk. Ik heb ook geen zin in politie aan de deur. Ik zal Jasper zeggen dat het een goed idee was, maar dat het bij deze ene keer moet blijven. Ik vind het slim bedacht en het is goed bedoeld. En hij kan ze natuurlijk moeilijk terug gaan brengen.'

Daarmee sloot hij de discussie. Hij pakte zijn boek weer op, maar hij merkte best wel dat zijn vrouw nog een hele tijd met een heen en weer schuddend hoofd boven haar weekblad zat.

Buiten nam de noordwester storm in kracht toe. Het was springtij op de Noordzee. Het woedende zeewater beukte hoger dan ooit tegen de Zeeuwse dijken en tegen de boulevards van Vlissingen. De wind liet de deuren, ramen en daken van de noodwoningen aan de Singel de hele nacht niet met rust. Maar Jas merkte er niets van. Hij droomde van zwarte bergen.